

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Vayera

Meleklerden Bile Yüksek

Tanah'ın en ünlü sahnelerinden biridir. Avraam, günün sıcağında çadırının girişinde otururken üç yabancı oradan geçer. Avraam onların dinlenmeleri ve bir şeyler yemeleri için ısrar eder. Metin onları 'anaşım' – 'adamlar' diye nitelendirmektedir. Aslında birer melektirler ve Sara'ya, bir çocuğu olacağını müjdelemek için gelmişlerdir (Bereşit 18).

Bu bölüm basit görünmektedir. Ancak gerçekte karmaşık ve muğlak bir metindir. Üç bölümden oluşur:

Pasuk 1: Tanrı, Avraam'a görünür.

Pasuk 2-16: Avraam ve adamlar/melekler.

Pasuk 17-33: Tanrı ile Avraam arasında, Sedom'un kaderi hakkındaki diyalog.

Bu bölümler birbiriyle ne şekilde ilgilidir? Acaba tek bir sahne mi oluşturmaktadırlar, yoksa iki ya da üç mü? En bariz cevap üçtür.

Yukarıdaki kısımların her biri ayrı bir olayı anlatmaktadır. Öncelikle Tanrı, Avraam'a görünür. Raşi'nin açıkladığı

üzere, amacı, Avraam'ın geçirdiği berit mila işleminin ardından "hasta ziyaretinde" bulunmaktır. Sonra Sara'nın bir çocuk doğuracağına dair haberi getiren ziyaretçiler gelir. Ardından adalet konulu büyük diyalog meydana gelir.

Rambam (Şaşırmışlar İçin Kılavuz II:42) burada iki sahne olduğu görüşündedir (meleklerin ziyareti ve Tanrı ile diyalog). İlk pasuk herhangi bir olayı tarif etmekte değildir. Daha ziyade, bir bölüm başlığı niteliğindedir.

Üçüncü olasılık ise karşımızda tek bir devamlı sahne olduğudur. Tanrı, Avraam'a görünür, ama O konuşmaya başlamadan, Avraam oradan geçen yolcular görünce, Tanrı'dan, kendisi onlara yiyecek ikram ederken beklemesini rica eder. Ve ancak melekler oradan

ayrıldıktan sonra – pasuk 17’de – Tanrı’ya geri döner ve diyalog başlar.

Bu bölümü yorumlama şeklimiz, üçüncü pasukta geçen A-do-nay sözcüğünü çevirme şeklimizi etkileyecektir. Bu sözcük (1) Tanrı veya (2) ‘efendilerim’ ya da ‘baylar’ anlamına gelebilir. İlk olasılığa göre Avraam, Göklere hitap etmektedir. İkincisine göreyse oradan geçen yolcularla konuşmaktadır.

Başka dillere yapılan çevirilerin bazıları ikinci seçeneği tercih etmişlerdir. İşte bir örnek:

A-Şem, Avraam’a göründü...
[Avraam] gözlerini kaldırdı ve karşısında duran üç adam gördü. Onları görünce çadırının girişinden onları karşılamak için aceleyle ayrıldı. Yere eğilerek “Efendilerim,” dedi, “lütfünüze nail olduysam, kulunuzun yanından ziyaretsiz geçmeyin.”

Aynı muğlaklık, sıradaki bölümde (19:2), Avraam’ın ziyaretçilerinden ikisi Sedom’da Lot’u ziyaret ettikleri sırada da görülmektedir (ve orada birer melek olarak tarif edilmektedirler):

İki melek akşam vakti Sedom’a geldiler; Lot, Sedom kapısında oturuyordu. Lot gördü, onları karşılamak üzere kalktı ve yere eğilerek “Ne olur, efendilerim,” dedi, “lütfen kulunuzun evine

uğrayın ve ayaklarınızı yıkayın.”

Normalde Tanah’taki anlatıma dair yorum farklılıklarının alahasal gerektirmeleri olmaz. Bunlar meşru birer fikir ayrılığı meselesidir. Buradaki örnek ise alışılmıştan farklıdır, çünkü eğer A-do-nay sözcüğünü “Tanrı” olarak çevirirsek bu kutsal bir İsim’dir ve hem sözcüğün bir sofer (yazıcı) tarafından yazılması hem de o sözcüğü içeren bir parşömen veya belgeye nasıl davranacağımız konusu Yahudi kanununda özel kuralları gerektirir. Eğer onu ‘efendilerim’ veya ‘baylar’ diye çevirirsek o zaman özel herhangi bir kutsiyete sahip değildir.

Her iki metni – Avraam ile ilgili olanla, Lot hakkındaki diğerini – okumanın en basit şekli, her ikisinde de bu sözcüğü ‘efendilerim’ şeklinde anlamaktır. Ancak Yahudi kanunu aksi yönde hükme varmıştır. İkinci anlatımda – Lot’la ilgili sahnede – onu ‘efendilerim’ şeklinde okuruz, ama ilki ‘Tanrı’ olarak okunur. Bu olağanüstü bir durumdur, çünkü Avraam’ın, tam da Tanrı konuşmak üzereyken O’nun sözünü kestiği ve kendisi konuklarıyla ilgilenmeyi tamamlayana kadar beklemesini rica ettiği anlamına gelmektedir. Geleneğimiz bu kısmın şu şekilde okunması gerektiğinde karar kılmıştır:

A-Şem ona göründü... Avraam gözlerini kaldırdı ve yakında duran üç adam gördü. Onları

gördüğü anda çadırının girişinden onları karşılamak için koştu ve yere doğru eğildi. [Tanrı'ya dönerek] "Tanrım," dedi, "eğer gözünde lütuf bulduysam, lütfen kulunun üzerinden ayrılma [yani: lütfen bu insanlara konukseverlik gösterene kadar beni bekle]. [Sonra adamlara dönerek şöyle dedi:] "Biraz su getirilsin ki ayaklarınızı yıkayasınız ve ağacın altında dinlenesiniz..."

Bereşit 18:1-5

Bu cüretkâr yorum, Yahudilikteki bir ilkenin temeli haline gelmiştir:

"Konukseverlik, Tanrısal Mevcudiyet'i karşılamaktan daha büyüktür." Tanrı'yı dinlemek ve [Avraam'ın gözüne göründükleri şekliyle] insanlara konukseverlik sunmak arasında bir tercihle karşı karşıya kaldığında, Avraam ikincisini seçmiştir. Üstelik Tanrı da onun isteğine razı olmuş ve onunla Sedom'un kaderi hakkında diyaloga girmeden önce, Avraam ziyaretçilerine yiyecek ve içecek getirirken onu beklemiştir.

Bu nasıl olabilir? İnsanoğullarının ihtiyaçlarını, Tanrı'nın mevcudiyetine eşlik etme gereğinin önüne koymak, en iyi ihtimalle saygısızlık, en kötü ihtimalle kâfirlik değil midir?

Ancak bu bölümün bize anlattığı şey, yoğun bir derinliğe sahiptir. Avraam'ın dönemindeki

putperestler, güneşe, yıldızlara ve doğa kuvvetlerine birer ilah gibi ibadet ediyorlardı. Güce ve güçlüye tapıyorlardı. Buna karşılık Avraam, Tanrı'nın doğada değil, doğanın üzerinde olduğunu biliyordu. Evrende Tanrı'nın Kendi suretini bahsettiği tek bir varlık vardır: insanoğlu; güçlü olsun ya da olmasın – her bir insanoğlu.

Doğanın kuvvetleri kişiliksizdir; işte bu yüzden, onlara tapanlar zaman içinde insanlıklarını yitirirler. Teilim'de ifade edildiği gibi:

Putları gümüş ve altındır;
insan ellerinin eseridir.
Ağızları vardır, ama konuşamazlar; gözleri vardır, ama göremezler. Kulakları vardır, ama duyamazlar. Burunları vardır, ama koklayamazlar... Onlar gibi olacaklardır onları yapanlar – onlara güvenen herkes.

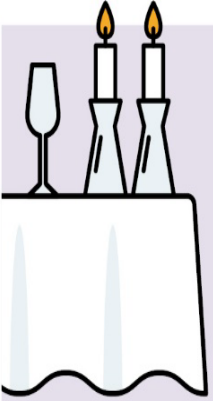
Teilim 115

Kişiliksiz kuvvetlere ibadet edip de bir 'kişi' olarak – şefkatli, insani, cömert, affedici – kalamazsınız. Tam da Tanrı'nın kişilik sahibi olduğuna, 'Sen' diye hitap edebileceğimiz bir Varlık olduğuna inandığımız için, insanın saygınlığını mukaddes bir şey olarak onurlandırırız. Avraam, monoteizmin babası, inanç odaklı bir yaşam sürmenin, bir yabancıнын yüzünde Tanrı'nın izini görmek anlamına geldiği şeklindeki paradoksal gerçeği biliyordu. Tanrı, "Tanrı" olarak görüldüğü zaman

Tanrısal Mevcudiyeti karşılamak kolaydır. Zor olan, Tanrısal Mevcudiyeti, üç isimsiz yolcu kılığında geldiği zaman duyumsamaktır. İşte, Avraam'ın büyüklüğü buydu. Tanrı'ya hizmet etmekle yabancılara konukseverlik sunmanın iki farklı şey değil, tek bir bütün olduğunu biliyordu.

Bu olayla ilgili en güzel yorumlardan biri Belz'li Rabi Şalom'a aittir. Rabi Şalom, pasuk 2'de ziyaretçilerin "Avraam'ın üzerinde duruyorlardı" [nitsavim alav] sözleriyle tasvir edildiğine işaret etmişti. Pasuk 8'de ise Avraam'ın onların üzerinde durduğu söylenmektedir [omed aleem]. Şöyle der Rabi Şalom: Başta, ziyaretçiler Avraam'dan

yüksekteydiler, çünkü onlar birer melekken, Avraam sadece bir insanoğlundan ibaretti. Ama Avraam onlara yiyecek, içecek ve barınma sunduktan sonra, meleklerden bile yükseğe çıkmıştır. Tanrı'yı onurlandırmanın yolu, O'nun suretini – insanları – onurlandırmaktan geçer.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Başka bir insanda Tanrı'nın suretini görmek ne anlama gelir?
2. İnanç ve iyilikseverliği dengelemek size nasıl görünüyor?
3. Tanah'ta birinin bu dengeyi tutturmak zorunda kaldığı başka örnekler var mıdır?